

L'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona

Antoni F. Tulla i Pujol*

Résumé / Abstract / Resumen

Pour améliorer la connaissance du phénomène métropolitain et de ses repercussions sur le territoire catalan, le besoin se faisait sentir d'un cadre institutionnel capable de réunir les efforts de l'administration locale, de l'université et des entités de promotion économique. Dans ce sens, le 18 Octobre 1984, la Corporation Métropolitaine de Barcelona (C.M.B.), l'Université Autonome de Barcelona (U.A.B.) et la Chambre Officielle de Commerce, Industrie et Navigation de Barcelone ont signé un accord pour la constitution de l'Institut d'Etudes Métropolitaines de Barcelona (I.E.M.B.).

Pour réussir ses objectifs, l'I.E.M.B. veut promouvoir la réalisation d'études scientifiques et techniques, soit sur les aires métropolitaines en général, soit, plus concrètement, sur la réalité métropolitaine de Barcelona. Des études de Troisième Cycle y seront organisées, afin de permettre le démarrage d'un processus stable d'accumulation de connaissance théorique et appliquée sur le phénomène métropolitain. Aussi, on y organisera des activités orientées vers la formation des techniciens et des fonctionnaires de la C.M.B. et des administrations municipales qui en font partie. La diffusion des études et des autres activités s'y fera à travers de différentes sortes de publications. Finalement, l'I.E.M.B. se propose d'entretenir des relations d'échange et de coopération au niveau international avec d'autres centres similaires, spécialisés dans les études urbaines et métropolitaines.

* * *

The need for better understanding of the metropolitan phenomenon and its repercussions on the whole of Catalonia suggested the need for an insti-

---

*Director de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona i professor del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona.

tutional framework to unite the efforts of local authorities, the university and economy-promoting bodies. It was in such circumstances that the Barcelona Metropolitan Corporation (C.M.B.), the Autonomous University of Barcelona (U.A.B.) and the Official Chamber of Commerce, Industry and Navigation (C.O.C.I.N.) signed the agreement which set up the Barcelona Institute of Metropolitan Studies (I.E.M.B.).

In order to achieve the objectives outlined, the Institute will encourage the undertaking of scientific and technical studies of a general nature on metropolitan areas on the one hand, and more specific research on Barcelona metropolitan conditions on the other. Postgraduate and doctorate courses will be offered, thus permitting a stable process of accumulation of theoretical and applied knowledge on metropolitan affairs. The Institute will also organize activities aimed at the preparation of technical and administrative staff for the C.M.B. itself and for its respective town councils. Research findings, courses and other activities will be made known through various kinds of publications. And finally, the Institute intends to maintain exchanges and cooperation at international level with similar bodies specializing in urban and metropolitan affairs.

* * *

La necesidad de mejorar el conocimiento del fenómeno metropolitano y de sus repercusiones en el territorio catalán precisa de un marco institucional, que aglutine los esfuerzos de la administración local, la universidad y las entidades de promoción económica. En este sentido, el 18 de octubre de 1984, la Corporación Metropolitana de Barcelona (C.M.B.), la Universidad Autónoma de Barcelona (U.A.B.) y la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Barcelona firmaron el convenio para la constitución del Instituto de Estudios Metropolitanos de Barcelona (I.E.M.B.).

Para lograr estos objetivos se pretende potenciar la realización de estudios científicos y técnicos, tanto de tipo general sobre áreas metropolitanas, como de más concretos sobre la realidad metropolitana de Barcelona. Se organizarán estudios de tercer ciclo que permitan un proceso acumulativo y estable de los conocimientos teóricos y aplicados sobre la realidad metropolitana. Así mismo se realizarán actividades para la formación de técnicos y funcionarios de la propia CMB y de los ayuntamientos que la integran. Al mismo tiempo se llevará a cabo una difusión de los estudios y demás actividades a través de publicaciones de diversos tipos. Finalmente, se pretende mantener un intercambio y cooperación internacional con centros similares que estén especializados en temas urbanos y metropolitanos.

El conjunt de municipis que s'agrupen a l'entorn de Barcelona constitueix una àrea de característiques clarament metropolitanes. El Pla Director de l'Àrea Metropolitana de Barcelona realitzat entre 1964 i 1966 per la *Comisión de Urbanismo* de Barce-

lona abraçava una superfície de 3.300 Km. quadrats i més de 3 milions d'habitants. A nivell administratiu, tanmateix, el mes d'agost de l'any 1974 es creà la Corporació Metropolitana de Barcelona (Entitat Municipal Metropolitana), d'unes dimensions espacials més reduïdes (478 Km² i 3.097.000 h l'any 1981) (CMB, 1984). El fet objectiu, però, és que en el semi-cercle de 30 Km de radi a l'entorn de Barcelona, amb una superfície d'uns 1.400 Km quadrats hi viuen 4.200.000 habitants (1985). El creixement demogràfic ha estat alt i sostingut ja que l'any 1900 hi havia 738.756 h en la mateixa àrea, essent 1.415.641 h l'any 1930 amb un creixement anual del 3%. De 1930 a 1950 el creixement anual és d'un 1,4%, però augmenta de manera considerable en el període de 1950-75 ja que l'índex anual és d'un 4,2% de forma regular. En la darrera dècada, de 1975 a 1985, l'augment en aquesta àrea metropolitana ha tornat a ésser feble amb un índex anual de creixement del 1%.

El procés de desenvolupament d'aquesta àrea metropolitana és força complex. Les característiques físiques del territori han orientat aquest creixement en forma de corredors que perllonguen el continu urbà des del Pla de Barcelona, en ambdues direccions, pel litoral fins a la comarca de La Selva al nord i fins a la comarca del Garraf al sud. Així mateix s'estén per les comarques del Vallès Occidental i Oriental, i del Baix Llobregat i Alt Penedès també amb pautes espacials de forma linial. La distribució dels nuclis urbans i de les infraestructures metropolitanas ofereixen una imatge en forma de teranyina accentuant la centralitat de Barcelona. S'ha d'analitzar, però, que aquesta expansió s'ha realitzat per engrandiment i unió dels nuclis urbans i rurals d'aquestes comarques. El que vol dir un territori on es sobreposen les funcions d'àmbit metropolità amb les d'àmbit local i comarcal. Molt simplement, la pròpia naturalesa de la metropoli barcelonina ha generat una imperant necessitat de conèixer millor, científicament i tècnica, la seva realitat i la d'altres similars en el món.

Aquesta inquietud no és nova ja que la ciutat de Barcelona és un cas molt estudiat des del Pla Cerdà (1859), el Pla Jaussely (1907) o els projectes i realitzacions del Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània (GATCPAC) que elaboren el Pla Macià (1932-34) en col·laboració amb Le Corbusier i P. Jeanneret. Després del buit intel·lectual de la postguerra de 1936-39, hi ha una revitalització dels estudis d'urbanisme amb el Pla d'Ordenació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (1964-66) i el Pla General Metropolità (1974-76). Les Escoles d'Arquitectura i d'Aparelladors així com els corresponents Col·legis professionals són el bressol dels estudis de planejament urbà. En els darrers anys del franquisme i recollint les experiències observades a França, Itàlia i Anglaterra, hi ha un ràpid increment del nombre i la qualitat dels economistes, geògrafs i sociòlegs dedicats als estudis urbans. A part de la projecció acadèmica cal remarcar la notable influència en els estudis encarregats per l'administració, a través dels seus gabinets tècnics o de grups d'estudi organitzats en el marc d'entitats públiques o privades. Finalment, la normalització democràtica de l'administració local, i la de tot el país, ha promogut els estudis interdisciplinaris de tot tipus. L'estudi i anàlisi de la realitat metropolitana precisa superar la diversificació desordenada del moment actual a través d'una formació i pràctica més sistemàtica. S'ha de recollir els avantatges de la

pluridisciplinarietat i de les experiències internacionals per millorar els mètodes de treball i relació dels professionals en exercici, i molt especialment, dels que ara es preparen.

El repte que significa un estudi i una anàlisi sistemàtics de la problemàtica metropolitana precisa d'un esforç conjuntat de tots els subjectes implicats. Aquest sembla possible en un marc institucional que abraçi els esforços de l'Administració local, la Universitat i les entitats de promoció econòmica. En aquest context la creació de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona pretén (ACTES DE LA COMISSIÓ GESTORA, 10-11-83 a 20-9-84) aconseguir un millor i més profund coneixement de la realitat metropolitana a través de la formació de professionals, la realització d'estudis tècnics i de recerca bàsica i incorporant-hi les experiències adés esmentades. Tant les que han elaborat un coneixement de la nostra realitat com les desenvolupades en altres països.

L'estructura de l'I.E.M.B.

El 18 d'octubre de 1984 es va signar un Conveni (Comissió Gestora 1984) per a la constitució de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, entre la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. En el Consell de Govern de l'I.E.M.B. (Actes del Consell de Govern de l'I.E.M.B., 14-2-85 a 13-3-86) del 5 de desembre de 1985 es va considerar creat el Consorci entre els ens promotors de l'Institut d'acord amb l'article 95 de la Llei de Procediment Administratiu. Les finalitats de l'I.E.M.B. queden fixades en els seus Estatuts (Comissió Gestora, 1984 b) i són les següents:

a) L'anàlisi general i sectorial del fenomen metropolità i, concretament en relació amb el cas de Barcelona tant pel que fa a la consideració global d'aquesta com respecte de les seves diverses entitats.

b) L'ensenyament de les matèries relacionades amb la problemàtica metropolitana.

c) La promoció del reciclatge del personal al servei de les entitats públiques de la conurbació barcelonina.

d) L'intercanvi amb altres institucions similars.

e) L'estudi dels sistemes de prestació de serveis metropolitans. (Art. 3.1)

Els òrgans de govern de l'I.E.M.B., segons els seus Estatuts (Art. 6.1) són els següents:

a) El Consell de Govern, òrgan superior del consorci, és format pel President de la CMB i per dos altres vocals designats per la CMB, el Rector de la UAB, i per dos altres vocals de representació universitària elegits pel Consell Acadèmic d'entre els seus membres que tinguin la condició de professors de la UAB, i pel President de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, amb dos vocals designats per la pròpia Cambra. També en formen part el Director i si és el cas, el Gerent, que n'asseguraran la secretaria. (Art. 7.1)

b) El Consell Acadèmic està constituït pels professors i investigadors que realitzin

activitats a l'I.E.M.B. durant cada curs acadèmic. En serà president el Director, quan no hi assisteixi el Rector o el Vice-rector en qui aquell delegui. D'entre els seus membres serà designat un secretari d'actes. (Art. 10.1)

c) La Comissió Consultiva (Art. 11.1) estarà formada per 2 representants de l'Administració local, 2 empresaris i 2 sindicalistes de cada una de les quatre àrees següents: Territori del Baix Llobregat a la CMB, Territori del Vallès a la CMB, Territori del Barcelonès Nord i del Maresme a la CMB i Barcelona. (Acord del Consell de Govern del 14-2-85).

d) Serà President de l'I.E.M.B. el President de la CMB, que en cas de delegació ho farà en un dels Vice-Presidents de la CMB, i seran Vice-Presidents el Rector de la UAB que en cas de delegació ho farà en un dels Vice-rectors de la UAB i el President de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, que en cas de delegació ho farà en un dels Vice-Presidents. La Primera Vice-presidència l'ostentarà el Rector de la UAB (Art. 8.1 i 8.2)

e) El Director serà nomenat pel Consell de Govern, per majoria absoluta i el nomenament haurà de recaure en una persona especialment qualificada per a aquest càrrec... com a institut universitari, el Director serà elegit pel Consell Acadèmic, segons el que preveu l'article 17 de la Llei de Reforma Universitària i assumirà les funcions previstes als Estatuts de la UAB (Art. 9.1 i 9.4)

f) En el supòsit que s'atorgui a l'I.E.M.B. la condició d'institut universitari, o si així ho decideix el Consell de Govern per majoria absoluta, es nomenarà un gerent. El gerent serà nomenat pel Consell de Govern per majoria absoluta i a proposta de la CMB (Art. 9.3)

De les funcions dels diversos òrgans de govern cal reflexar-ne el paper bàsic del Consell de Govern que aprovarà el programa global d'activitats i el pressupost, la modificació dels Estatuts, el nomenament de director i de gerent, així com els actes de control del programa, censura de comptes i dissolució i liquidació del Consorci (Art. 7.3). El President representarà, judicialment i administrativa, l'I.E.M.B., podent conferir manaments per a l'exercici de l'esmentada representació; presidirà el Consell de Govern (Art. 8.3). La Comissió Consultiva informará amb caràcter previ el pla global d'activitats, formularà propostes i projectes sobre el funcionament del Consorci, proposarà noves activitats i, especialment, elaborarà recomanacions i estudis realitzats per l'I.E.M.B. i informará sobre aquelles propostes que li siguin presentades pels grups de treball.

El Director executarà els acords del Consell de Govern i del Consell Acadèmic, administrarà el patrimoni del Consorci, prepararà el projecte de pressupost i de pla global i es responsabilitzarà, en general, dels aspectes acadèmics de l'Institut (Art. 9.2). El Gerent assumirà part de les funcions de direcció, especialment les de gestió i les d'execució ordinàries (Art. 9.3). El Consell Acadèmic adoptarà el pla d'activitats de docència i recerca que s'integrarà en el pla global d'activitats, assessorarà els òrgans de govern del Consorci en tot allò que es refereix a l'estudi, la formació i la investigació, i en general vetllarà pel desenvolupament de les activitats acadèmiques. Així mateix informará favorablement el nomenament de Director i la contrac-

tació i l'adscripció de professorat i de personal investigador. També formularà les propostes de concessió d'ajudes per a la formació i la recerca així com informará del pressupost a la Junta de Govern a través del Director (Art. 10.2)

La comptabilitat i els comptes de pressupostos i d'administració del patrimoni seran presentades pel Director o, si de cas pel Gerent, i aprovades pel Consell de Govern. Als sols efectes del control comptable, el Consell de Govern nomenarà un interventor entre els funcionaris d'aquesta condició. Dins del primer trimestre de cada any el Director o, si de cas, el Gerent sotmetrà a estudi i a aprovació del Consell de Govern la Memòria de la gestió i l'inventari-balanç de l'exercici precedent (Art. 14). Per a la realització dels seus objectius l'I.E.M.B. disposarà dels recursos següents: subvencions, auxilis i donatius; aportacions de les entitats integrades en el Consorci, en la quantitat i la forma que siguin acordades; rendiment dels serveis; productes del seu patrimoni; i qualsevol que pugui correspondre-li d'acord amb les Lleis (Art. 17). Les despeses de funcionament es dividiran entre la CMB, la UAB i la COCIN en la proporció que es fixarà per acord del Consell de Govern. Les aportacions seran de dos tipus: les que s'estableixin per al seu manteniment normal i les relatives a estudis o a activitats concretes (Art 18.). L'I.E.M.B. desenvoluparà la seva activitat en base a un pla global d'activitats, la vigència del qual s'estendrà al període que s'indiqui i formularà un pressupost anual (Art. 19).

L'I.E.M.B. té la seva seu al campus de la UAB de Bellaterra (Art. 4.1) on estan construint-se els locals. De manera provisional està localitzat a la Facultat de Ciències Econòmiques. Les activitats de l'Institut podran realitzar-se tant a la seu com a les dependències de les entitats locals de l'àrea metropolitana de Barcelona, previ acord en cada cas amb la corresponent corporació (Art. 4.2)

El pla d'activitats previstes per l'Institut

Les activitats que es proposa realitzar l'I.E.M.B., durant els dos propers cursos acadèmics, combinaran la realització d'estudis científics i tècnics amb la formació de nous professionals i de tècnics metropolitans de l'Administració local. En aquest sentit s'estructuraran cinc línies d'activitats. (Tulla, A.F., 1985)

En primer lloc, la realització d'estudis, tant de tipus general sobre àrees metropolitanas, com de més concrets sobre la realitat metropolitana de Barcelona. Aquests estudis abracen la recerca bàsica sobre la naturalesa de les àrees metropolitanas així com els treballs sobre prestació de serveis, més tècnics, que puguin demandar les institucions consorciades. En el bloc d'estudis científics és prioritari col·laborar amb altres centres de recerca similars per intercanviar el coneixement i la metodologia sobre el tema metropolità. En el bloc d'estudis tècnics cal cercar la col·laboració amb entitats que poden estar interessades en la seva realització i que tenen o poden tenir una influència notable en l'economia i l'ordenació del territori metropolità. En ambdós tipus d'estudi, però, un dels objectius bàsics de l'Institut és centralitzar i sistematitzar la informació, tant de problemes com de dades, per a ésser capaç d'una tasca de formació al mateix temps que es realitza la investigació o el treball tècnic. *En aquest camp l'I.E.M.B. hauria d'ésser el principal centre de treball i investiga-*

ció sobre l'àrea de Barcelona. Sense afany d'exclusivisme, ja que altres administracions i entitats poden i han de fer estudis sobre Barcelona, sí que l'Institut hauria d'aspirar a ésser l'organització més important en la realització d'investigacions i en els serveis complementaris com biblioteques, bases de dades, cartoteca, etc... (Alemany, J., 1986)

En segon lloc, la formació de tècnics i funcionaris. *L'I.E.M.B. incorporarà i desenvoluparà en el seu programa anual totes les activitats que afavoreixin una formació continuada del personal al servei de les entitats locals i d'altres d'interès públic dins de l'àmbit metropolità, promovent així mateix l'estudi dels sistemes de prestació de serveis metropolitans, la difusió dels problemes i alternatives de tipus metropolità, i intercanvi amb d'altres institucions similars* (Comissió Gestora, 1984 a). Aquestes tasques de formació permanent de tècnics i funcionaris, així com la d'oferir informació als responsables polítics, de les institucions que tenen competències en temes metropolitans, és una de les activitats que l'Institut ha d'organitzar. Els treballs de tipus tècnic han de relacionar-se amb aquest tipus de formació.

En tercer lloc, la principal funció en el vessant universitari, és el programa d'estudis d'ensenyament i recerca de tercer cicle. El seu objectiu és aconseguir un procés acumulatiu i estable dels coneixements teòrics i aplicats sobre la realitat metropolitana. Es pretén una formació sòlida d'investigadors, planificadors i gestors urbans i un reciclatge permanent i qualificat d'aquells que ja exerceixen funcions semblants. Per dur a terme aquest objectiu i els altres suara esmentats serà necessari constituir un fons documental ampli dotat de llibres especialitzats, revistes, cartografia, fotografia aèria, etc. i, en especial, de documents ideogràfics, que faci possible assolir una millor qualitat en els estudis i en la recerca. Aquest fons estarà dipositat en els serveis corresponents de la Universitat Autònoma de Barcelona a Bellaterra o en altres instal·lacions pròpies de l'Institut.

La progressiva expansió de les activitats de planificació regional i urbana i de planejament urbanístic en el si de les societats contemporànies exigeix refinar les tècniques d'anàlisi territorial, a l'hora que es posa de relleu el seu caràcter pluridisciplinar. La fragmentació dels insuficients estudis territorials existents en el primer i segon cicles, impartits sovint a escoles i facultats universitàries separades, ha dificultat fins el moment l'oferir des de la universitat uns estudis especialitzats i interdisciplinaris. En aquest sentit, durant el curs 1986-87 s'organitzarà un *Tercer Cicle d'Estudis Territorials, Urbans i Metropolitans* (CETUM), sota la responsabilitat del Departament d'Economia Aplicada de la UAB i amb la col·laboració dels departaments d'Economia de l'Empresa, Economia i Història Econòmica, Dret Administratiu i Geografia de la UAB i Urbanisme de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC).

En un marc d'estudi teòric i d'investigació aplicada s'ofereix la possibilitat de seguir uns cursos bianuals que inclouen també l'aprenentatge de tècniques quantitatives i de gestió pública. El total de crèdits necessaris entre el Primer i el Segon Curs s'obtindrà de la suma de crèdits dels cursos fonamentals, afins i metodològics fins assolir 38 crèdits de 10 hores lectives, dels quals 8 poden obtenir-se amb un treball de recerca aplicada que permeti emprar coneixements metodològics, en els termes

que estableixi la Universitat i amb la prèvia autorització del tutor. El programa de Tercer Cicle d'Estudis Territorials, Urbans i Metropolitans podrà conduir a l'obtenció d'un Diploma de Postgrau i un títol de *Magister* d'acord amb allò que reguli la UAB. Aquesta activitat es desenvoluparà en els locals de l'Institut a Bellaterra i, ocasionalment, en altres instal·lacions especialitzades.

En el Primer Curs (1986-87) s'ofereixen 22 crèdits entre les matèries següents:

- 1) Economia Regional i Urbana (Departament d'Economia i Història Econòmica). De 5 crèdits i *obligatòria*.
- 2) Ordenació Jurídica de la Gestió Urbanística (Departament de Dret Administratiu). De 3 crèdits i *obligatòria*.
- 3) Planejament i Gestió Urbanística (Departament d'Urbanisme de la UPC). De 3 crèdits i *obligatòria*.
- 4) Polítiques Regionals Europees (Departament d'Economia Aplicada). De 3 crèdits i *optativa*.
- 5) Gestió i Control de l'Empresa Pública (Departament d'Economia de l'Empresa). De 5 crèdits i *optativa*.
- 6) Metodologia del Planejament Territorial (Departament de Geografia). De 3 crèdits i *optativa*.

En el Segon Curs (1987-88) s'oferiran 22 crèdits entre les matèries següents:

- 1) Planificació Regional i Urbana (Departament d'Economia Aplicada). De 5 crèdits i *obligatòria*.
- 2) Finances Locals i Gestió Pressupuestària (Departament d'Economia Aplicada). De 3 crèdits i *optativa*.
- 3) Ordenació de les Administracions Local i Metropolitanes (Departament de Dret Administratiu). De 3 crèdits i *optativa*.
- 4) Economia del Transport (Departament d'Economia Aplicada). De 2 crèdits i *optativa*.
- 5) Avaluació de Projectes (Departament d'Economia Aplicada). De 2 crèdits i *optativa*.
- 6) Metodologia d'Estudis d'Impacte (Departament de Geografia). De 3 crèdits i *optativa*.
- 7) Tècniques Quantitatives per a l'Anàlisi Espacial (Departament d'Economia Aplicada). De 3 crèdits i *optativa*.

El Tercer Cicle d'Estudis Territorials, Urbans i Metropolitans té per objecte l'estudi del procés d'ordenació de l'espai des de les perspectives econòmica, geogràfica, jurídica, urbanística i empresarial a efectes d'ordenar el territori i racionalitzar-ne el seu ús. Per tant, va especialment adreçat a llicenciats universitaris en aquestes matèries, així com a titulats superiors que treballen en tasques de programació o de gestió en el marc de les diferents administracions públiques.

És, doncs, requisit indispensable per a ésser admès la titulació superior en alguna de les següents especialitats: Economia General, Economia de l'Empresa, Geografia, Dret, Sociologia, Arquitectura i Enginyeria. S'estudiarà en cada cas l'admissió de llicenciats en altres especialitats universitàries. Al costat dels cursos especificats

en el programa es desenvoluparà un seminari d'estudis que comptarà amb la presència de conferencians externs que desenvoluparan sessions específiques complementàries.

Així mateix, cada any acadèmic s'admetrà un nombre de candidats «junior», llicenciats de menys de 30 anys o en els darrers cinc cursos i un altre de «seniors» provinents del camp professional. Prèvia entrevista amb el tutor es recomanarà el seguiment de determinades matèries complementàries en el Programa en funció de la titulació de cada candidat. A l'acord setè del Conveni (Comissió Gestora, 1984a) s'estableix que les entitats signants garantirán l'existència d'un nombre adequat de beques o d'ajudes similars que faci possible la dedicació exclusiva als estudis del Tercer Cicle.

En quart lloc, es promourà el coneixement i la difusió dels estudis i d'altres activitats de l'Institut a través de publicacions, pròpies i especialitzades, de tipus divers. L'ajut i la proposta a la revista *Documents d'Anàlisi Geogràfica* de la Universitat Autònoma de Barcelona en seria un exemple d'aquest propòsit. En un futur proper sembla oportú desenvolupar tres tipus d'iniciatives: difusió de les investigacions i activitats de l'I.E.M.B. a través de publicacions especialitzades, l'edició posterior d'uns resums o síntesis (amb un format i unes característiques predeterminades) dels estudis científics i tècnics realitzats en el si de l'Institut, i l'edició d'un butlletí (més endavant revista) amb un contingut, periodicitat i abast molt relacionat amb les institucions i persones relacionades o que interessin a l'Institut. Aquesta activitat està així mateix molt relacionada amb la suara esmentada de formació d'una biblioteca especialitzada en temes metropolitans i la creació d'una base de dades pròpia o connectada amb centres especialitzats internacionals.

Finalment, en cinquè lloc, cal establir un intercanvi i una cooperació estatal i internacional amb centres especialitzats en temes urbans i metropolitans. Aquesta col·laboració s'ha de realitzar a diversos nivells: participar o organitzar seminaris, conferències i col·loquis sobre problemàtica urbana i metropolitana; establir col·laboracions per a la realització d'estudis conjunts entre altres institucions i l'I.E.M.B.; formular ajuts que permetin la formació de joves especialistes en centres universitaris d'altres països amb provada experiència en aquest tema; i, establir projectes d'interès per a l'I.E.M.B. que permetin estades d'especialistes «senior» relacionats amb nosaltres en centres de planificació i de recerca metropolitana avançats metodològicament. En aquest sentit s'ha mantingut una relació continuada amb el *Center for Metropolitan Planning and Research (The Johns Hopkins University, Baltimore, U.S.A.)* amb la presència d'un *junior fellow* l'any acadèmic 1984-85 (Nel-lo, O., 1985) i en l'actual 1985-86. En l'any acadèmic 1986-87 podrà ampliar-se aquesta experiència amb un *senior fellow*. Al mateix temps s'ha ajudat directament i indirectament, en termes acadèmics i monetaris, dos llicenciats col·laboradors de l'I.E.M.B. per realitzar *Masters* a la *London School of Economics* (Londres, Anglaterra) i en el *Geography Department (University of Reading, Anglaterra)* pels anys 1985-86 i 1986-87. Aquest any s'ha convocat per primer cop un programa de beques metropolitanas per realitzar estudis de postgrau a *The Bologna Center: School of Advanced*

International Studies (The Johns Hopkins University, Bologna, Itàlia i Washington D.D., U.S.A.), a *The Johns Hopkins University* per realitzar *Environmental engineering studies* (Baltimore, U.S.A.) i a la *School of Public and Environmental Affairs* (Indiana University, Bloomington, U.S.A.) per realitzar un *Master of Public Administration*. Cada any es repetirà aquesta convocatòria de 4-5 beques per promoure la formació d'especialistes que en acceptar-les es comprometen a treballar, com a mínim un any, en estreta col·laboració amb la CMB i l'I.E.M.B.

Recerca en curs de l'I.E.M.B.

En els anys acadèmics 1984-85 i 1985-86 s'han realitzat o estan en curs disset treballs de diversa complexitat. Aquests poden agrupar-se en dos blocs, un amb característiques pròpies de la recerca bàsica, i l'altre més propi dels treballs aplicats.

En el primer grup hi ha els estudis següents:

1) L'enquesta metropolitana sobre activitats i formes de vida que pretén detectar i quantificar les desigualtats existents en termes d'ocupació, d'ingressos i de consum, per així conèixer la magnitud de les diferències socioeconòmiques que es donen en l'àrea i la dels grups socials que habiten la CMB. Aquest estudi és un encàrrec de la CMB a un grup de professors de la UAB que ja ha precisat realitzar una enquesta a 4.910 famílies en base a una mostra obtinguda aleatòriament del cens de cada una de les 1.974 seccions censals de la CMB (veure article en aquesta revista). En les diverses etapes de l'estudi hi han col·laborat equips de treball especialitzats (metodologia, enquesta, anàlisi d'informació...) durant 27 mesos a causa de la seva complexitat i del volum d'informació tractada. Es preveu que finalitzi el desembre de 1986.

2) Espai i gènere: l'ocupació femenina a l'àrea metropolitana de Barcelona. Es planteja aprofundir en el coneixement de l'estructura i característiques de l'ocupació femenina a Barcelona i la seva àrea metropolitana. D'una banda, coneixent més a fons la realitat quotidiana del món laboral metropolità, i poder contribuir així a una millor planificació de temes relacionats amb el treball, especialment el treball femení. D'altra banda es pretén contribuir al debat teòric actual sobre Geografia i Gènere i a la definició d'una metodologia per a l'anàlisi de l'ocupació a les grans ciutats: col·laborar en una metodologia que contempli la variable del gènere com una possible variable explicativa. Aquest estudi és una ajuda a la recerca en el programa de formació d'investigadors (Tesi de Doctorat) de l'Institut. S'ha concedit per un curs renovable a dos i es preveu que finalitzi el setembre de 1987.

3) La desconcentració residencial de la població com a factor dels canvis en el creixement urbà a l'àrea metropolitana de Barcelona. Es pretén fer una validació de les hipòtesis generals entorn a canvis, per un cantó, en la dinàmica del creixement urbà a la regió metropolitana de Barcelona i, per l'altre cantó, en la diferenciació interna i en l'estructura de la regió metropolitana. Aquest estudi és una ajuda menor a la recerca (Tesi de Llicenciatura) per deu mesos. Es preveu que finalitzi el setembre de 1986.

4) Estudi comparatiu entre l'estructura administrativa de l'Estat de Maryland

(U.S.A.) i Catalunya. Es fa una descripció del procés històric en les formes d'organització del Govern local en ambdues realitats com a pas previ per comprendre les competències assumides. En una segona part s'analitzen les funcions de l'Administració local en les dues àrees. Aquest estudi forma part de la dissertació com a *fellow* del *Center for Metropolitan Planning and Research* (The Johns Hopkins University). Va ésser presentat el mes de juny de 1985.

5) Estudi metodològic de Cost-Benefici a aplicar al Programa d'actuació urbanística de la costa metropolitana (Ciutadella-Besos i Gran Via-Mar). Es realitza una proposta de classificació d'actuacions, la fixació d'una metodologia de treball i la definició de zones d'actuació. Aquest treball es va considerar una prestació d'assistència tècnica amb la CMB, per dos mesos, i va ésser lliurat el mes de juny de 1985.

6) Els espectacles òptics en la primera meitat del segle XIX a Barcelona. S'estudien les joguines òptiques que permeten entendre el naixement del cinema. Es comparà la relació entre nuclis industrialitzats com París, Barcelona i Lió, on s'hagués pogut donar per igual l'inici del cinema. La conjunció de l'impuls industrial i cultural a París fa que el descobriment a Lió o la «prehistòria» a Barcelona dels juguets òptics siguin superats per la primera d'aquestes ciutats. Aquest estudi és una ajuda menor a la recerca (Tesi de Llicenciatura) per deu mesos i es preveu completar-se el setembre de 1986.

7) Comportament locacional de les empreses industrials que es traslladaren des de Barcelona en el període 1976-84. Dels 239 casos estudiats, 27 s'han re-localitzat en el mateix municipi de Barcelona, 100 en la resta de la CMB i 112 en la resta de municipis de l'àrea delimitada pel Pla Director (1964-66). L'estudi tractarà d'analitzar les pautes de comportament locacional de l'empresa industrial en un àmbit metropolità com el de Barcelona, per explicar aquest fenomen de re-localització en un període de crisi. Per poder realitzar aquesta investigació s'ha becat conjuntament (UAB i I.E.M.B.) a un professor *junior* de la UAB per cursar un *Master en Regional and Urban Planning Studies* a la *London School of Economics*. És un estudi de 24 mesos, la meitat a Londres i es preveu completar-lo el setembre de 1987.

8) Comparació entre la política i la localització d'àrees de picnic i d'espais oberts metropolitans a Anglaterra i a Catalunya. Es realitzarà un estudi sistemàtic d'aquests equipaments pel lleure en l'àrea metropolitana de Barcelona i algunes àrees metropolitanes angleses. De l'experiència anglesa s'inferiran propostes per a Catalunya. Aquest estudi serà la dissertació per a una *Master en Regional and Urban Planning Studies* a la *University of Reading*. L'ajut econòmic per a dos anys és de la C.I.R.I.T. i es preveu finalitzar aquest estudi el juny de 1987.

En el segon grup d'estudis podem assenyalar els següents:

9) L'estudi d'impacte del túnel i de l'autovia de Vallvidrera. Treball encarregat per la CMB per estudiar i per valorar els avantatges i els inconvenients que reportaria la construcció dels túnels de Vallvidrera en una zona de 25 quilòmetres de recorregut i una amplada entre un i cinc quilòmetres. Es diferencien els impactes en el medi (traçat, estructura i ambient), en la connectivitat i l'accessibilitat, en l'espai urbanitzable i en les activitats econòmiques (veure article en aquesta revista). Aquest

treball va considerar-se una prestació d'assistència tècnica amb la CMB, va durar deu mesos, i va ésser lliurat el mes de novembre de 1985.

10) Estudi tarifari, costos socials i subvenció al transport públic. S'ha realitzat una anàlisi econòmica amb aplicació d'un model economètric per poder valorar els costos socials del transport privat en diverses zones de la CMB. Es pretén obtenir unes conclusions que permetin avaluar la magnitud de la subvenció al transport públic que permeti reduir els costos socials adés esmentats. S'han tingut en compte estudis similars a països europeus com Alemanya. Aquest treball és un encàrrec de la Companyia de Transports de Barcelona, se'n ha lliurat una part i es preveu completar-lo el juny de 1986.

11) Estudi sobre la inversió realitzada a la xarxa viària de l'àmbit metropolità de Barcelona en el període 1955-85. S'ha recollit informació econòmica sobre les inversions i característiques físiques dels diversos projectes realitzats per l'Administració Central. Aquest treball va considerar-se una prestació d'assistència tècnica amb la CMB, va durar tres mesos, i va ésser lliurat el mes de juny de 1985.

12 i 13) Estudis sobre la problemàtica del transport públic al barri del Pomar de Badalona i a Sant Andrià del Besos. Es realitza una caracterització sociològica del barri i s'analitza la seva mobilitat en relació a les altres àrees de transport de la CMB. Juntament amb l'estudi de l'oferta pública de transport es valora les repercussions si aquesta varia. Aquests dos treballs han estatgut contractats, un per la CMB i l'altre per la CTB, per períodes de tres mesos. El primer va ésser lliurat el mes de novembre de 1985 i el segon ho serà el mes de maig de 1986.

14) Estudi sobre la regulació de la indústria del taxi. Aplicant la metodologia del programa del *Master* en Economia del transport cursat a la *University of Leeds*, la col·laboradora de l'I.E.M.B. i professora de la UAB pretén analitzar l'estructuració més racional del servei del taxi a l'àrea metropolitana de Barcelona. Es realitza amb un ajut per realitzar la Tesi de Doctorat. Duració de 12 mesos renovables. Es preveu que finalitzi el mes de juny de 1987.

15) Estudi sobre l'assignació dels serveis d'aigua i política tarifària. Es realitzarà un estudi exhaustiu de l'abastament d'aigua per a diversos usos en tots els municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. S'aplicarà un model per delimitar un sistema tarifari més eficient sota la perspectiva d'un bé limitat i una prioritat d'usos. Es realitzarà amb un ajut de la Societat General d'Aigües de Barcelona i del propi I.E.M.B. Per la dificultat en la recollida d'informació durarà 24 mesos i es preveu que finalitzi el mes de desembre de 1987.

Hi ha un setzè estudi que inclou una part de recerca bàsica i una altra de propostes tècniques sobre prestacions de serveis. Aquesta investigació, el transport públic en la futura vertebració del territori metropolità de Barcelona, pretén en una primera part analitzar la demanda i l'oferta del transport públic en l'actualitat; en una segona part es defineixen uns criteris generals del servei; i en una tercera part es fa una proposta dels trets generals d'una xarxa de transport públic metropolità. La proposta contempla tres nivells espacials de transport que precisen d'una definició prèvia d'unitats territorials com a base d'estudi. En el primer nivell (escala petita) s'analitza el

transport ràpid entre els principals nuclis de l'àrea metropolitana amb els límits del Pla 1964-66, com serien autobusos per autopista, un sistema R.E.R. com a París o nous tipus de transport d'alta eficiència. En el segon nivell (escala mitjana) s'estudia la xarxa de transport més eficient entre les unitats territorials definides, com és el cas dels autobusos inter-urbans, el metro o nous sistemes inter-modals. En el tercer nivell (escala gran) es tracta el transport urbà dins de cada unitat territorial o amb les veïnes; per l'exhaustivitat que representa l'estudi de quasi 400 unitats territorials es limitarà a l'estudi de 8 o 10 casos característics. Aquest treball precisa el coneixement de l'organització del transport públic com els casos de Londres i París, així com una definició del tipus de vertebració territorial que es desitja. L'encàrrec ha estat realitzat per l'empresa Ferrocarril Metropolità de Barcelona S.A. i està previst lliurar els resultats de l'estudi el mes d'octubre de 1986 després de 14 mesos de treball.

L'estudi disset també és d'una orientació diferent de la recerca bàsica o tècnica. És referent a la formació en el mercat de treball on es combinen petits estudis locals o sectorials amb jornades de discussió i publicacions (ocupació i formació, 1985 a i 1985 b) que es remeten a totes les institucions locals i subjectes interessats en l'àmbit de la CMB Actualment hi ha la possibilitat d'estudiar indicadors que permetin reflectir periòdicament i per àrees espacials desagregades la situació del treball jove i de l'atur en general. Aquesta línia de recerca s'ha iniciat fa mes d'un any i es preveu la seva continuïtat regular.

Finalment, cal recordar la col·laboració de l'I.E.M.B. en diverses iniciatives internacionals com el «Seminari sobre grans ciutats del món i el seu futur: problemes i polítiques» (Barcelona, 25 de febrer a 2 de març, de 1985); la *European Consortium for Political Research* que va organitzar unes *Joint sessions of Workshops* a Barcelona del 25 al 30 de març, de 1985 (CUCHILLO, M., 1985); la *15th International fellows Conference* del *Center for Metropolitan Planning and Research* de *The Johns Hopkins University* que va tenir lloc a Barcelona del 22 al 27 de juny de 1985 (MARAGALL, P., 1985); el *First International Seminar on transport in the Mediterranean sea* realitzat a Catània (Sicília) del 7 al 9 de novembre de 1985 (TULLA, A. F.; NELLO, O. 1985); i actualment en la «Conferència de les Nacions Unides sobre Població i Futur Urbà» col·laborant en la confecció del qüestionari de l'enquesta urbana. Els objectius generals d'aquesta Conferència, convocada pel «Fons de les Nacions Unides per Activitats de Població» i organitzada per l'Ajuntament de Barcelona i la CMB són:

«Primer, augmentar la consciència en la relació entre els processos de població en la planificació del desenvolupament; segon, ajudar els alcaldes i planificadors a compartir les seves experiències i plans per millorar l'ordenació de les ciutats i la qualitat de vida dels ciutadans; i tercer, procurar que s'apliquin mesures concretes com a complement de la Conferència que tindrà lloc a Barcelona entre els dies 19 i 22 de maig de 1986.» (F.N.U.A.P., 1986)

Els membres del Consell de Govern de l'I.E.M.B. a 13-3-1986 són: Sr. Maragall (President de la CMB), Sr. Pascual (Rector de la UAB). Sr. Figueras (President de

la C.O.C.I.N.B.), Sra Sala i Sr. Borja (vocals per la CMB), Srs. Argullol i Cals (vocals per la UAB), Srs. Rovira i Reina (vocals per la C.O.C.I.N.B.), Sr. Tulla (Director de l'I.E.M.B.) i Sr. Carreño (Secretari del Consell de Govern de l'I.E.M.B.)

Els membres provisionals del Consell Acadèmic són: Sr. Pascual (Rector de la UAB o en el vicerector que delegui), Sr. Serra (Dept. Ec. Empresa), Sr. Cals (Dept. Ec. Aplicada), Sr. Argullol (Dept. Dret), Sra. Subirats (Dept. Sociologia), Sr. Nello (Dept. Geografia) i Sr. Tulla (Director de l'I.E.M.B.)

BIBLIOGRAFIA

- ACTES DE LA COMISSIÓ GESTORA DEL CONVENI PER A LA CONSTITUCIÓ DE L'I.E.M.B. (10-11-83/20-9-84).
ACTES DEL CONSELL DE GOVERN DE L'I.E.M.B.: 14-2-1985; 20-6-1985; 5-12-1985; 13-3-1986.
- ALEMANY, J. (1986), *Estudi-Informe sobre l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona*, Corporació Metropolitana de Barcelona, Barcelona 4-2-1986 (edició mecanoscrita).
- CMB (1984), *Area metropolitana de Barcelona. Datos básicos*, CMB, Barcelona, 1984.
- COMISSIÓ GESTORA (1984 a), *Conveni per la Constitució de l'I.E.M.B.*, CMB, UAB i C.O.C.I.N.B., Barcelona 18-10-1984
- COMISSIÓ GESTORA (1984 b), *Projecte d'Estatuts de l'I.E.M.B.*, CMB, UAB i C.O.C.I.N.B., Barcelona 18-10-1984
- CUCHILLO, M. (1985), «The role of the Barcelona Metropolitan Corporation», European Consortium for Political Research, Ponència en el *Barcelona Workshop*, Barcelona 27-3-1985.
- F.N.U.A.P. (1986), *Projecte de la Conferència de les Nacions Unides sobre Població i Futur Urbà*, CMB, Barcelona 1986.
- MARAGALL, P. (1985), «Barcelona, the Metro Center, and the International Fellows Program», *Metroline*, Baltimore, March 15, 1985.
- NELLO, O. (1985), *The Jurisdictional fragmentation of the American Metropolis*, Occasional Paper of the Metro Center, The Johns Hopkins University, Baltimore, June 1985.
- OCUPACIÓ I FORMACIÓ (1985 a i 1985 b), Butlletí num. 1, juny 1985, i butlletí num. 2, juliol 1985, I.E.M.B. Barcelona.
- TULLA, A.F. (1985), «The Barcelona Institute of Metropolitan Studies», *Metroline*, Baltimore, March 15, 1985.
- TULLA, A.F. i NELLO, O. (1985), «El transporte marítimo de mercancías en el Mediterráneo Occidental Europeo desde la perspectiva del Frente Portuario Catalán», Ponència en el First International Seminar on transport in the Mediterranean Sea, Catània, 8-11-1985.